

ענינים

כסלו
תשפ"א

בעניני חנוכה

22

א. הדליק בביתו אי רשאי לעקור דירתו תוך חצי שעה

ב. בגדר הדלקה מפני החשד

ג. בדין ברכה על מצוה שמפני החשד, בנר חנוכה, טלית שאולה, ושחיטת בן פקועה

ד. בדין ספד"ר לקולא בהדלקה אחר שתיכלה רגל מן השוק

ה. כבה אחד מהנרות אי רשאי לכבות השאר

א. הדליק בביתו אי רשאי לעקור דירתו תוך חצי שעה

העוקר דירתו בא' מלילות החנוכה נראה פשוט דאף אם דעתו לעקור באותו הלילה שפיר מדליק ומברך במקומו הראשון קודם שעקר משם, ואף אם אינו עתיד לישון ולאכול במקום שהדליק, מ"מ כל זמן שלא עקר דירתו הרי"ז מקומו ושם הוא מקום הדלקתו, וכן מורים גדולי ההוראה לענין בחורי ישיבה החוזרים לביתם בא' מלילות החנוכה דשפיר ידליקו באותו הלילה בישיבה שזוהי דירתם עכשיו, וכן מי שמתחתן בחנוכה ויוצא לחופתו מבית הוריו אחר זמן ההדלקה, יש לו להדליק בבית הוריו כיון שעדיין לא עקר דירתו.

אכן יש להעיר בזה דמ"מ אין לו לעקור דירתו עד שיעבור חצי שעה משהדליק, דכשם שאסור לכבות הנרות תוך חצי שעה ומשום דהמצוה היא שיהיו הנרות דולקים שיעור חצי שעה, [ורק אם כבתה אין זקוק לה אבל לכתחילה צריך שיהא דלוק כל החצי שעה], כמו כן יש לו גם שלא לעקור דירתו עד שיעבור חצי שעה, שהרי אם יעקור דירתו ממילא תתבטל המצוה דהא אין הנרות בביתו, והרי"ז כמו שבתוך חצי שעה הוציא הנרות מביתו דשוב אין מקיים בזה המצוה, ומה לי אם הוציא הנרות מביתו או שהוציא ביתו מהנרות. [א.ה. ויש לדון דאף אם כבר עבר ועקר דירתו יצטרך לחזור לביתו תוך החצי שעה, כדין כיבהו במזיד שכי בשעה"צ סי' תרע"ג ס"ק ל"ב דצריך לחזור ולהדליק].

ולפי' יש להעיר עוד דהיכא דמעיקרא היתה דעתו לעקור דירתו בתוך חצי שעה מזמן ההדלקה אף בדיעבד לא יצא יד"ח בהדלקה זו וכדלהלן.

דהנה קיי"ל דאם לא היה שמן כשיעור שידלק חצי שעה לא יצא יד"ח, ובמ"ב כתב דה"ה אם הוא עתיד להיכבות ע"י רוח מצויה בתוך חצי שעה ג"כ לא יצא יד"ח, ויל"ע מה הדין אם עתיד ביתו ליפול ע"י רוח מצויה בתוך חצי שעה, [אבל הנרות ישארו דלוקים], אם גם בזה אמרי' דכיון שאין המצוה ראויה להתקיים חצי שעה לא יצא יד"ח, די"ל דהוא דין בנר שהוא יהיה ראוי לדלוק חצי שעה, אבל מה שתיבטל המצוה מסיבה אחרת זה לא מעכב במצוה, אמנם בפשוטו נראה דאין בזה חילוק, דיסוד הך דינא דשיעורא הוא דבעי' שעכ"פ מעיקרא תהא ההדלקה ראויה לקיים בה את המצוה חצי שעה, וא"כ כל שעשויה להיתבטל מאיזה סיבה שהיא ואפי' ע"י שיפול הבית ג"כ לא יצא יד"ח כיון דסו"ס אי"ז הדלקה הראויה לקיום המצוה חצי שעה. וא"כ ה"ה אם עתיד לצאת מביתו תיכף אחר ההדלקה הרי אין המצוה עשויה להתקיים חצי שעה.

אלא דעדיין יש לדון בזה דשאני הכא שהוא תלוי בדעתו אם ירצה לעקור דירתו או לא, ולא דמי לעתיד ליכבות ממילא ברוח מצויה, וכבר דנו בזה היכא שדעתו לכבות את הנרות בידים תוך חצי שעה אי הוי כמו שעתיד ליכבות ברוח מצויה, ועי' בטעמא דקרא למרן הגרמ"ק שליט"א שהוכיח מהא דקערה שהקיפוח פתילות דאפי' לאחד אינה עולה דהוי כמדורה [שבת כ"ג ב'], ואמאי אינה עולה לזה שהדליק ראשון שאצלו עדיין אי"ז מדורה, ומה שנעשית אח"כ מדורה הוי כמו כבתה דקיי"ל דאין זקוק לה, ועל כרחך דכיון דעתיד לעשותו כמדורה הוי כעשוי ליכבות ע"י רוח מצויה, מיהו עי' בהגהות ראמ"ה בשבת דף כ"ג ב' מש"כ בזה, וא"כ ה"ה אם דעתו לעקור דירתו בתוך חצי שעה מההדלקה נמצא דלא עמדה הדלקה זו להתקיים חצי שעה ולא יצא יד"ח.

ולפי' היכא דצריך לצאת מביתו תיכף אחר ההדלקה לא ידליק במקומו אף דעכשיו עדיין ביתו הוא, דכיון דבשעת ההדלקה דעתו לעקור דירתו בתוך חצי שעה הרי"ז כמו שדעתו לכבות את הנרות תוך חצי שעה וכנ"ל.

ב. בגדר הדלקה מפני החשד

כתב השו"ע סי' תרע"א סעיף ח' חצר שיש לה שני פתחים משני רוחות צריך להדליק בשתייהן מפני החשד. והיינו דאף דמעיקר הדין סגי במה שמדליק בפתח אחד מ"מ משום החשד צריך להדליק ב' הפתחים. ויש לדון בהך חיובא דהדלקה מפני החשד אי הוי זה חיובא דנר חנוכה, ונתחדש בזה דבגוונא דאיכא חשד נתחייב להדליק ב' פתחים, או"ד דבאמת אי"ז דין נר חנוכה כלל, כי אם דין בפני"ע דמחוייב להסיר החשד, וכל דין הדלקה זו אינה מצות הדלקת נ"ח.

ואיכא נפק"מ בנידון זה אי בהך נר דמדליק מפני החשד נהיגי כל דיני ופרטי נר חנוכה. דהנה בני"ח איכא מהדרין ומהדרין מן המהדרין, ומעתה יש לדון אי בהך נר דמפני החשד סגי להדליק נר א' בלבד, או"ד דיש בזה דין מהדרין ומהדרין מן המהדרין, דאי

נימא דכל חיובו הוא מפני החשד גרידא ואין בזה דין נ"ח כלל א"כ ל"ש בזה דינא דמהדרין, אולם אי נימא דמפני החשד מתחייב בהדלקת נ"ח ב' פתחים י"ל דאף בזה איכא דינא דמהדרין.

עוד י"ל נפ"מ בזה דהא בעי שיהא הנר ראוי לדלוק חצי שעה דזהו שיעורא דתכלה רגל מן השוק, ויל"ע אי בהך נר דחשד מחוייב שיהא ראוי לדלוק חצי שעה דזהו שיעורא למצות נר חנוכה, דאי אי"ז אלא כדי שלא יהא בו חשד לכא"י סגי בזה שמדליק אף דאי"ב שיעורא. [זולת דנימא דאם לא יהא דלוק מחצית השעה ג"כ הוי חשד, אכן באמת אף בנר של מצוה אי כבתה אין זקוק לה ולא אמרי' דמשום חשד צריך לחזור ולהדליק].

גם נראה דנפ"מ בזה בהא דקיי"ל דנ"ח אסור להשתמש לאורה, אי אף בהנר דמשום החשד איכא להך דינא, וד"ז תלוי אי אית לי' שם נר חנוכה או דין הדלקה בפני"ע מפני החשד, וכן יל"ע אי השמן שבנר זה הוקצה למצותו כדין שמן שבנר חנוכה.

ויש גם לדון אם אפשר להדליק הך נ"ח דמפני החשד ע"י קטן, דאי נימא דהוי זה נ"ח דבבית שיש בו ב' פתחים מצות ההדלקה היא בב' הפתחים, א"כ תליא בפלוגתא שהביא השו"ע סי' תרע"ה ס"ג יעו"ש. [ועי' בזכרון שמואל סי' י"ט ס"ק ד']. אבל אי הוי מפני החשד גרידא מסתברא דודאי מהני, דמאי נפ"מ אי הוי חד דרבנן או תרי דרבנן, וכן י"ל דיהני אף בדלוקה ועומדת מבעוד יום שלא לשם נ"ח, דמ"מ נסתלק החשד.

וכמו"כ יל"ע בהא דאי' בשבת דכ"ג דהרואה נר חנוכה מברך שעשה ניסים, מה הדין ברואה הך נר דחשד אי ג"כ מברך, דאי לית ליה שם נ"ח לכאורה ל"ש לברך ע"ז ברכת הרואה כיון דאין בזה קיום נ"ח כלל. ועי' בשו"ע סי' תרע"א בהגהות חכמת שלמה שעמד קצת בנידון זה יעו"ש מש"כ בזה.

ובחי' הר"ן בשבת [דף י' ע"א מדפי הרי"ף] כתב בזה"ל, ומסתברא דכיון שאינו מדליק אלא משום חשד לא מברך אלא אחד פתחא, עכ"ל. וכי"ה ברמ"א כאן. ומבואר בדי' הר"ן דהך נר דמפני החשד לית בי' ברכה על ההדלקה, ובפשוטו ודאי דאין כונתו באופן שלא הפסיק אחר הדלקת נר הראשון ומשום דחיילא הברכה על ב' הנרות, דא"כ פשיטא דסגי בברכה אחת, וגם דא"כ אף אי נר השני היה נר מצוה ולא רק מפני החשד ג"כ היה נפטר בברכה אחת, ובר"ן מבואר דרק משום שהוא מפני החשד לכן הוא דא"צ ברכה. ולכא"י טעמו של הר"ן דכיון דהוא רק משום חשד להסיר לזות שפתים לא חשיב מעשה מצוה, ואי"ז ככל מצוה דרבנן דמברכין עליה, וגם דא"א לברך ברכת להדליק נר של חנוכה כיון דא"י נר חנוכה אלא נר של חשד. ולפי"ז יש לפשוט מהר"ן כל הנפ"מ שכתבנו בזה, [ועי' בפלתי יו"ד סי' י"ג סק"ד משי"כ בדי' הר"ן וצ"ע].

אמנם בכל בו ה' חנוכה סי' מ"ד כתב בהאי דינא דמפני החשד בזה"ל, אמנם א"צ אלא ברכה אחת כיון דקיי"ל דחובת גברא הוא אמרי' דשתייהן מצוה אחת שאין החיוב אלא מפני החשד, ואפי' נימא דשתי מצות הן כיון שעושה שתייהן בבית אחד די לו בברכה אחת וכו', עכ"ל. ומבואר דס"ל דבאמת ראוי לברך ע"ז ורק דנפטר בברכה שבפתח האחר, וזהו דלא כהר"ן. ועי' שערי תשובה סי' תרע"א סוף ס"ק י'.

ג. בדין ברכה על מצוה שמפני החשד, בנר חנוכה, טלית שאולה, ושחיטת בן פקועה

הרמ"א בסי' תרע"א סעיף ח' כתב בהא דחצר שיש לה ב' פתחים מדליק בשתייהן מפני החשד, דאינו מברך רק באחד מהם, ובשני מדליק בלא ברכה, ומקורו מהר"ן בשבת [דף י' א' מדפי הרי"ף], ומבואר דכיון דחיובו מפני החשד לא תיקנו ע"ז ברכת המצוות.

והאחרונים הקשו מאי שנא מטלית שאולה אחר ל' יום דחייבת בציצית ומברכין עליה אע"ג שחיובה ג"כ רק משום מראית העין שהיא נראית כשלו, [ובאמת במאירי בחולין חולין דף ק"י הביא בשם קצת חכמי הצרפתים שהורו שאע"פ שמדברי סופרים חייב להטיל בה ציצית אין ראוי לברך עלי' דאי"ז מצוה גמורה, אבל עיי"ש שדחה שיטה זו], ועוד העירו מהא דבן פקועה דניתר בשחיטת אמו אם הפריס ע"ג קרקע צריך שחיטה מדרבנן משום מראית העין דאין יודעים שהוא בן פקועה [חולין ע"ה], ובתשו' הרשב"א סי' תתקכ"ה כתב דכיון דדינא הוא דצריך לשחוט שפיר מברך על השחיטה, וצ"ע מ"ש בן פקועה מנר חנוכה.

ובחי' כתב סופר חולין דף ע"ה כתב לבאר בזה [בחילוק נר חנוכה מבן פקועה] דלעולם בעיקר חיובן שוין הם דחיובן רק מפני החשד, אלא דחלוקין הן במטבע הברכה, דבנ"ח מברכין להדליק נר של חנוכה, ובשחיטה מברכין על השחיטה, ויעו"ש שהביא ד' ה"טז יו"ד סי' א' ס"ק י"ז דברכת על השחיטה הוי מעין ברכת השבח להשי"ת על שאסר לנו אכילת בשר בלא שחיטה, וכן הביא שם ד' הדרכי משה או"ח סי' ח' [הובא שם בט"ז ס"ק ז'] שכתב לבאר הטעם דעל טלית קטן מברכין על מצות ציצית, כי חששו לדברי הפוסקים שאין יוצאין בטלית קטן כזה לפי שאין בו עיטוף ולכן לא מברכין להתעטף דהוי משמע דמקיימין המצוה כתיקונה, רק מברכין להשי"ת שנתן לנו מצות ציצית ואף שאין מקיימין עכשיו כתיקונה, עכ"ל. וכתב הכת"ס דה"ה במצוה שמפני החשד אי"ז מצוה גמורה, ולכן בנ"ח אין לברך להדליק משא"כ בשחיטה דמברכין "על" שפיר יש לברך אף דהוא רק מפני החשד. [והכת"ס בחולין דף ק"י כתב דעדיין לא יתיישב בזה מטלית שאולה דמברכין להתעטף, עיי"ש].

ונראה להוסיף בביאור הדברים עפ"י מה דיש לדון בגדר ברכת המצוות, אי הברכה קאי על מעשה המצוה שהוא מקיים עכשיו, או דעיקר הברכה הוי ברכת השבח על עצם הציווי שנתן לנו השי"ת מצוה זו, וכי"ה משמעות הברכה אשר קידשנו במצותיו וציונו, אלא דתקנת הברכה ה' בזמן שהוא מקיים המצוה.

והנה הרמב"ם פ"ג מהל' מילה ה"ו כתב, שאנדרוגינוס אין מברכין על מילתו מפני שהוא אינו זכר ודאי, והראב"ד השיג עליו, דכיון שהוא ספק מברך עליו מפני שהוא ספק דאורייתא, ועל ספק דאורייתא מברכין, יעו"ש, ומבואר שנחלקו הרמב"ם והראב"ד אי מברכין על מצוה שחייב בה מדין ספק דאורייתא לחומרא. ולכאורה ד' הראב"ד צ"ב שהרי אף דקיי"ל ספיקא דאורייתא לחומרא, מ"מ הא אין זה אלא שהדין הוא להחמיר מספק, וא"כ לענין הברכה דקיי"ל ספק ברכות להקל איך יברך הא שמא לאו זכר הוא ואין כאן מצות מילה, ושמעתי מגיסי הגר"ד לוי שליט"א לבאר דפלוגת הרמב"ם והראב"ד הוא בנידון הנ"ל בגדר ברכת המצוות,

דלהרמב"ם הברכה נתקנה על מעשה המצוה ועל קיום המצוה, וכל שהוא ספק ויתכן שאין כאן מצוה אינו מברך, אבל הראב"ד ס"ל דעיקר הברכה הוי על עצם המצוה שנתן לנו השי"ת מצות מילה, אלא דקבעו ברכה זו בשעה שמקיים המצוה, ובה י"ל דכל שעושה מחמת הציווי, אף שהוא רק מדין ספד"א לחומרא ויתכן ואינו מחוייב כלל, מ"מ הא מחמת הציווי שנצטוונו הוא דקעביד ושפיר מברך, ודו"ק.

ועל דרך זה יש לבאר בנידון הנ"ל בנוסח הברכה, דכשאומר על המצוה כגון על השחיטה ועל מצות ציצית, הכונה היא על הציווי של מצוה זו, ולכן בזה א"צ שיהא מעשה מצוה גמור, דהמצוה היא רק זמן שבו תיקנו לברך על הציווי, משא"כ כשמברך על מעשה המצוה כגון בנר חנוכה שמברך להדליק בזה בעינן שיהא מעשה מצוה גמור וכמוש"כ הכת"ס.

אולם בעיקר הדבר בהא דחלוק נ"ח מציצית ושחיטה, נראה דיש לומר בזה באופ"א, דבציצית ושחיטה חייבוהו רבנן במצות ציצית ובשחיטה, דכיון דהטלית נראית כשלו דיינינן ליה מדרבנן כטלית שלו, וכן לענין שחיטה מדרבנן דיינינן ליה ככל בהמה, ושפיר יש ע"ז ברכה ככל מצוה דרבנן, אבל בנר חנוכה י"ל דל"ש לומר דמדרבנן חייבוהו בנ"ח כיון דבאמת הרי כבר קיים המצוה כשמדליק בפתח א', ולא שייך בזה גדר מצות הדלקה נ"ח אחר שכבר קיים המצוה בבית זה, ועל כרחך דא"י"ז אלא משום גזירת הרואים שלא ידעו שכבר קיים המצוה, אבל א"י"ז ככל מצות נ"ח כיון דכבר קיים המצוה ואית ליה נ"ח, ולכן בנ"ח אינו מברך, משא"כ בציצית ושחיטה דגדר החיוב מדרבנן הוא דיש מצות ציצית בטלית שאולה ויש דין שחיטה בבן פקועה ושפיר איכא ברכה ע"ז ככל מצוה דרבנן, ודו"ק^א. ועי' בפר"ח יו"ד סי' י"ג ס"ק ה', ומש"כ על דבריו בפלתי שם, ויש לפרש דכוונתו כמש"כ. ובעיקר דין ברכה על נר חדש, עי' בספר מכתם לדוד [לבעל החסדי דוד] ח"א או"ח סי' כ"ג [הובא בשערי תשובה סוס"י תרע"א], ועי' שלמי יוסף מנחות ח"ב סי' רמ"ד.

ד. בדין ספד"ר לקולא בהדלקה אחר שתיכלה רגל מן השוק

בתו' בשבת דף כ"א ב' כתבו וז"ל, אומר הר"י פורת דיש לזהר ולהדליק בלילה מיד שלא יאחר יותר מדאי, ומ"מ אם איחר ידליק מספק דהא משני שינויי אחרנא, עכ"ל, והיינו דס"ל לה"ר פורת דהיא מחלוקת בין התירוצים בגמ' שם האם אפשר להדליק גם לאחר שכלתה רגל מן השוק, ולתי' בתרא גם אחר שתיכלה רגל מן השוק עדיין זמן הדלקה הוא, ולפיכך מספיקא יש לו להדליק אז דשמא עדיין זמן הדלקה הוא.

ויל"ע בזה דהנה הר"ן בסוכה דף כ"ב ב' [מדפי הרי"ף] כתב גבי נטילת לולב דבשאר ימים אם לא נטל לולב עד בין השמשות אינו נוטלו בביה"ש, כיון דבזה"ז לולב בשאר ימים הוא רק מדרבנן וספיקא דרבנן לקולא, וכ"כ הריטב"א שם [דף מ"ו ב'] וז"ל, אם לא נטל קודם ביה"ש"מ שוב אינו נוטל בביה"ש"מ ספק יום שמיני דהו"ל ספיקא דרבנן, דשאר ימים מדרבנן הוא וביה"ש"מ שהוא ספק יו"ט וספק אם חייב בו הוי ספיקא דרבנן ולקולא וכו' עכ"ל, ולמדנו מדברי הר"ן והריטב"א דכמו דספק חיוב דרבנן אמרי' ספיקא דרבנן לקולא, ה"נ בספק אם עבר זמן החיוב כיון דאם עבר הזמן אינו חייב עתה לקיים המצוה הו"ל ספיקא דרבנן ולקולא.

ומעתה לכאוי' לפ"ז הוא הדין בנ"ח אם לא הדליק עד שכלתה רגל מן השוק שוב א"צ להדליק כיון דהוא ספיקא דרבנן ואזלי' בזה לקולא, ודלא כדעת ה"ר פורת. ועי' במג"א סי' תרנ"ב סק"א שהביא לדברי הר"ן הנ"ל וכתב ע"ז "ומי"מ נ"ל דיטלנו ביה"ש"מ בלא ברכה", וכתב שם הלבושי שרד דהמג"א חולק על הר"ן וס"ל כיון דנוטל בלא ברכה ואין כאן טירחא לכן גם בשאר הימים יטלנו, ובמחצה"ש שם כתב "דניהו דאין חייב ליטלו דהוי ספק דרבנן, מ"מ מהיות טוב וכו' ראוי לו ליטלו כיון דאין לו הפסד בזה", עיי"ש, וכ"כ במ"ב שם סק"ב דהאחרונים הסכימו דבשאר ימים אף שהוא דרבנן ג"כ נכון ליטלו דאין בו טרחה, ולפי"ז י"ל דמה"ט צריך נמי להדליק אם איחר, אמנם מהתו' משמע דמדינא חייב הוא להדליק מספק ולכאוי' זהו דלא כהר"ן. שוב הראוני בשפ"א ר"ה דף ל"ד ב' [ד"ה בגמ' לא צריכא] שכתב דדברי הר"י פורת שבתו' הנ"ל זהו דלא כדעת הר"ן הנ"ל.

והנה התו' במנחות דף ס"ו כתבו לענין מצות ספירת העומר, דנראה דבספק חשיכה [דכניסת היום] יכול לברך וא"צ להמתין עד שיהא ודאי לילה כיון שהוא ספיקא דרבנן. והיינו דכיון דספד"ר לקולא יכול לקיים לכתחילה המצוה באופן שהוא ספק מצוה ולכן מותר לו לספור בביה"ש"מ. וכן מבואר בשו"ע או"ח סי' תפ"ט ס"ב שכתב "והמדקדקים אינם סופרים עד צאת הכוכבים", וכתב שם המ"ב ס"ק י"ד דמן הדין היה אפשר להקל לספור אף קודם צאה"כ דאזלי' לקולא בספד"ר, אלא דמ"מ אינו נכון להכניס עצמו לזה לכתחילה ולכן המדקדקים ממתינים עד שיהא ודאי לילה עיי"ש.

ויש להעיר דלכאוי' להר"ן והריטב"א הנ"ל שכתבו לגבי לולב דבספק בזמן החיוב אמרי' ספד"ר לקולא א"כ ה"נ עד שיהא ודאי לילה אינו חייב כלל לספור ספיה"ע ופטור הוא מהמצוה ואיך כתבו התו' דאפשר לברך ולספור.

אמנם נראה דאינו דומה ספק קודם זמן החיוב לספק אחר זמן החיוב, דבספיה"ע דמייירי בביה"ש דכניסת היום הרי החיוב הוא ודאי דהא בלילה יהא חייב בודאי לספור, וכל הנידון בביה"ש"מ הוא רק לענין אי יכול כבר לקיים החיוב, ובה אמרי' ספד"ר לקולא שיכול לקיים את חיובו גם בזמן זה, וכמו דמי שיש לו לולב שהוא ספק כשר דלכאוי' נראה דבשאר ימים יכול ליטלו ולצאת בו ידי"ח כיון דספד"ר לקולא, וה"נ יכול לספור בביה"ש"מ דתלינן להקל שיוצא בזה ידי"ח המצוה, אבל בהא דהר"ן והריטב"א דאייירי בסוף היום התם הוי ספק בעיקר החיוב שאם עבר היום איפטר ליה מהמצוה ותו לא רמיא עליה והוי ספק אי חייב עדיין במצוה ובה אמרי' ספד"ר לקולא דאין חייב ליטלו מספק.^א

ומעתה אפשר"ל דהדלקת נרות חנוכה ג"כ לא הוי ספק בעיקר החיוב ולא דמי לההיא דהר"ן, דשאני זמן דכלתה רגל מן השוק דא"י"ז שעבר זמן החיוב אלא עבר זמן קיום המצוה, דעיקר חיובו הוא כל הלילה אלא שאין מקיים המצוה אלא בזמן שיש בה פירסום, וה"ז

^א ולכאוי' נפק"מ בזה אם נוהג בהם כל דיני ופרטי המצוה, עי' שו"ע ופר"ח יו"ד סי' י"ג סק"ה לענין בן פקועה שהפריס ע"ג קרקע אם פוסל בו חלדה ודרסה, וכן אם פוסל בו סכין פגומה, ועי' בקוני' ישא מדברותיך עה"ת פ' אחרי מות אם יש בו מצות כיסוי הדם. וכן לענין טלית שאולה עי' בהגהות הגרע"א או"ח סי' י"ד במג"א ס"ק ח' אי כשר להטיל בה חוטין שאולים, שהרי למצות ציצית בעינן שיהיו החוטין שלו, עיי"ש.

^ב אלא דיל"ע דכמו דיכול ליטול לולב שהוא ספק כשר וכמוש"כ התו' לענין ספיה"ע וכו"ל, לכאוי' ה"נ יהא רשאי מדינא להמתין מליטול הלולב בשאר הימים עד ביה"ש"מ משום ספד"ר לקולא, ובכה"ג דהמתין עד ביה"ש"מ לכאוי' יהא חייב ליטול הלולב, וא"כ אף אי נאנס או שגג ולא נטל עד ביה"ש"מ אמאי א"צ ליטלו, ועי'.

דומה ללולב ספק כשר דנתבאר לעיל דיוצא בו, וא"כ אף כשאין לו לולב אחר לא אמרי' בזה ספיקא דרבנן לקולא ולא יטול את לולב הספק, אלא אדרבה כיון דספד"ר לקולא א"כ לולב זה כשר הוא למצוה וחייב ליטלו, [דהא כשיש לפניו לולב שהוא ודאי כשר ולולב ספק כשר פשוט דהוא חייב ליטול אחד מהם, ויכול מדינא ליטול את הספק וכמו דרשאי לספור ספיה"ע בביה"ש, וא"כ אף כשאין לו אלא לולב שהוא ספק כשר צריך ליטלו], וה"נ בנר חנוכה כיון דעיקר חיובו הוא כל הלילה וכל הספק הוא רק אי יכול לצאת חובתו אחר שתכלה רגל מן השוק, זהו ספק בקיום המצוה ולא בעיקר החיוב, ושפיר כתבו התו' דל"א בזה ספד"ר לקולא לפוטרו מהמצוה אלא אדרבה אמרי' ספד"ר לקולא שיוצא יד"ח המצוה אף בזמן זה, ודו"ק.³

ה. כבה אחד מהנרות אי רשאי לכבות השאר

יש להסתפק במי שכבה לו נר אחד ממנין הנרות שהדליק אי נימא שיכול כבר לכבות את שאר נרות ההידור אף שעדיין לא דלקו חצי שעה, דלכאוי' מאחר שכבה נר א' שוב אין כאן קיום של המהדרין דכנגד הימים, וממילא אינו מקיים מצוה בשאר נרות ההידור ויכול לכבותם, וזהו עפ"י מה שנראה לכאוי' מדברי הביאור הלכה דאין ההידור של מנין הימים מתקיים אלא באופן שכל נרות ההידור דולקים יחד, [ולא סגי במעשה הדלקה כמנין הימים אם לא דלקו כולם בבי"א], שהרי כתב הביאה"ל [סי' תרע"ג ס"ב] שאם כבה נר א' קודם שהשלים ההדלקה צריך לחזור ולהדליקו כדי לקיים ההידור, ומבואר דההידור מתקיים דוקא כשכל נרות ההידור דולקים יחד, וא"כ בנידון דידן שאחר שהדליק את כולם כבה נר א' הרי אין כל נרות ההידור קיימים, וממילא יוכל לכבות גם את שאר הנרות.⁴ [מיהו הנר הראשון פשיטא שאסור לכבותו כיון דאין מצוותו תלויה באחרים].

וכן נפק"מ בזה לענין האיסור להשתמש לאורה די"ל דאחר שכבה נר א' שוב אין כאן קיום מצוה בשאר נרות ההידור ויהא מותר להשתמש לאורם דלאו נרות מצוה נינהו, [מלבד הנר הראשון דודאי אסור להשתמש לאורו כיון דלא נתבטלה ממנו עיקר המצוה וכמש"כ לעיל שאסור לכבותו], מיהו בתוך חצי שעה יש לדון דאסור להשתמש לאורם משום דהוקצו למצותו, אבל אחר חצי שעה יהא מותר להשתמש לאורם אף להדעות דבעלמא אסור להשתמש לאורה גם אחר חצי שעה [מ"ב תרע"ב ח'], דהכא אין בהם שום קיום מצוה.

ונפק"מ עוד לענין ברכת הרואה דאף דיכול לברך על ראיית נרות ההידור⁵ מ"מ אם כבה נר א' מעכשיו כל נרות ההידור לאו נרות מצוה הם ושוב א"א לברך עליהם ברכת הרואה. וכן נפק"מ לפי"מ שצידד בתשו' רע"א תנינא סי"ג דאם לא בירך קודם ההדלקה יכול לברך אח"כ כל זמן שהם דולקים, דזהו רק אם כל הנרות דולקים אבל אם כבה אחד מהם שוב אין כאן מצות ההידור כלל ואינו יכול לברך, אף להשיטות דמברכין על נרות ההידור, [והיינו באופן שבירך על נר הראשון ולא פטר את נרות ההידור, וכגון שלא היו לפניו בשעת הברכה והסיח דעתו מהם, ואח"כ הדליק בלא ברכה].

והנה לדעת האחרונים הסוברים דמי שעומד ביום ג' ויש בידו ב' נרות ידליק לכה"פ ב' נרות, ע"י בזה בבית הלוי ובאבי עזרי ה' חנוכה, פשיטא דאסור לכבות את שאר נרות ההידור כיון דבהם לבד ג"כ מקיים מצוה, אמנם המ"ב בסי' תרע"א סק"ד כתב בשם החיי אדם דאם אין לו נרות כמנין כל הימים לא ידליק אלא אחד, והיינו משום דאין ההידור מתקיים אלא אם מדליק כמנין כל הימים, ולפי"ז שפיר י"ל דאם כבה נר א' שוב אינו מקיים מצוה בשאר נרות ההידור ויכול לכבותם.

[ובאופן שכבה הנר הראשון שבו הוא יצא את עיקר המצוה, יש לדון דיהא רשאי לכבות את שאר הנרות אף לדעת הסוברים דיש הידור גם בפחות ממנין הימים, די"ל דאין ההידור אלא כשהוא מוסיף על הנר העיקרי דהוא עיקר המצוה, אבל כל שהנר העיקרי כבה וכבר אין כאן את עיקר המצוה לא שייך לקיים את ההידור לחוד. ובמקו"א [עינוים 14 עיון ב'] נתבאר דבדבר זה נחלקו הביאה"ל והערוך השלחן, דמהביאה"ל תרע"ג ס"ב משמע דאף אם כבה הנר הראשון קודם שהשלים להדליק את נרות ההידור יחזור וידליק את הנר הראשון כדי לקיים את ההידור, ומבואר דאף שאת עיקר המצוה כבר קיים דהא כבתה אין זקוק לה מ"מ יכול לקיים המצוה דמהדרין כמנין הימים בלא הנר העיקרי, אמנם בערוך השלחן תרע"ו ט' כתב דבאופן כזה שכבה נר העיקרי א"א לו עוד לקיים ההידור, וא"כ לדעת הביאה"ל דיש קיום מהדרין אף בלא הנר העיקרי י"ל דישאיר את שאר הנרות שלא כבו [להסוברים דיש מצוה בכל תוספת נר], אבל לדעת הערוך השלחן לכאוי' יהא מותר לכבות את שאר נרות ההידור כיון דאין הידור בלא העיקר]

אמנם באמת אי"ז מוכרח די"ל דאף שאין המצוה מתקיימת אלא כשדולקים כל הנרות שכנגד הימים ביחד וכמש"כ הביאה"ל הנ"ל, מ"מ היכא דכבר דלקו שעה אחת כל הנרות ביחד שוב לא נתבטלה המצוה כשכבה א' מהם, דכיון דהיתה שעה שדלקו כולם יחד ונתקיימה בזה הדלקה דכנגד הימים שפיר מעתה יש מצוה בכל נר ונר שממשיך לדלוק ואף שכבה א' מהם, וצ"ע.⁶

לע"נ

איש תם וישר רודף צדקה וחסד

ר' משה אלינסון ז"ל

ב"ר גרשון

נכד הגאון הגדול רבי מרדכי שלמה מובשוביץ זצ"ל
נלב"ע כ"ג אדר שני תשע"ט ת.צ.ב.ה.

משיעורי הגאון רבי ישראל אדלשטיין שליט"א ♦ נכתב ע"י א' השומעים וע"ד הכותב בלבד

לקבלת הגליון ולהערות ניתן לפנות לכתובת iyunim2@gmail.com או בפל' 050-4178704

³ א.ה. ולפי"ז לכאוי' יהא רשאי גם לברך על הדלקה זו אחר שכלתה רגל מן השוק, דכיון דחשיב ספק בקיום המצוה ואמרי' בזה ספד"ר לקולא שיכול לצאת יד"ח בהדלקה זו, א"כ יכול גם לברך על הדלקה זו כמו בספיה"ע שיכול לספור בביה"ש בברכה, אמנם ע"י משי"ב בגליון עיונים בעניני ספיה"ע (ב) עיון ה' יבדין ברכה על ספק דרבנן בספיקא דדינא ודמצאות.

⁴ והכא לא יועיל שיחזור וידליק את הנר שכבה דהא קיי"ל כבתה אין זקוק לה, ולא דמי למש"כ הביאה"ל דיחזור וידליק דהתם מיירי דכבה קודם שסיים להדליק את כולם ובהו עדיין לא נתקיימה מצות ההידור, משא"כ הכא דנתקיימה המצוה לא יהי שיחזור וידליק, וא"כ נימא דיכול לכבות גם את שאר הנרות.

⁵ א.ה. בספר שלמי תודה על חנוכה סי' כ"ו אות ד' כתב לדון בזה אם מברכין ברכת הרואה על נרות ההידור, עיי"ש מש"כ בזה.

⁶ א.ה. וכן נראה להוכיח דלא נתבטלה מצוותם של נרות ההידור גם אחרי שכבה א' מהנרות, ממש"כ המ"ב בסי' תרע"ד סק"ב דאם כבה א' מהנרות אסור להדליק מן האחרים אפי' בלא קינסא, ואפי' אם כבתה בתוך שיעור הזמן, ומשום דאין בהדלקה זו מצוה מעיקר הדין דהא קיי"ל כבתה אין זקוק לה, עכ"ד, ואי נימא דכשכבה נר אחד בטלה המצוה מכל נרות ההידור אמאי לא ידליק הנר שכבה משאר הנרות והלא כולו לאו נרות מצוה הם, ונהי דמהנר הראשון אסור להדליק כיון דמצוותו לא בטלה, אבל הרי המ"ב מיירי משאר הנרות, דמהנר העיקרי בלא"ה אסור להדליק כמש"כ הרמ"א דנהגו להחמיר שאין מדליקין נרות ההידור מנר העיקרי, ומוכח לכאוי' דאף שנר א' כבה מ"מ שאר נרות ההידור יש בהם עדיין מצוה, וממילא יהא אסור לכבותם וכן יהא אסור ליהנות לאורם.